

Handläggare: Gunilla Schedin
Telefon: 08-508 09 277

Till
Norrmalms stadsdelsnämnd

Stockholms stads program för stöd till anhöriga 2012-2016 - remiss från kommunstyrelsen

Förvaltningens förslag till beslut

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Christina Rapp Lundahl
stadsdelsdirektör

Siw Lideståhl
avdelningschef

Annette Luengo
avdelningschef

Sammanfattning

Mot bakgrund av ett förtydligande i socialtjänstlagen har socialförvaltningen, i samverkan med äldreförvaltningen, utarbetat ett förslag till program för stöd till anhöriga som vårdar eller stödjer närstående. Programmet ska tillämpas inom all verksamhet som bedrivs enligt socialtjänstlagen eller enligt lagen om stöd och service till funktionshindrade.

Det är positivt att staden nu tagit fram ett program för stöd till anhöriga som anpassats till gällande lagstiftning. Förvaltningen är dock tveksam till programmets struktur och föreslår vissa ändringar. När det gäller insatser den anhörige kan ansöka om för egen del ges enbart några exempel. Förvaltningen tycker att det är viktigt att klargöra vilka insatser som kräver biståndsbeslut.

Bakgrund

Den 1 juli 2009 infördes en ändring i 5 kap. 10 § socialtjänstlagen (SoL) som förtydligar socialnämndens skyldighet att erbjuda stöd till anhöriga som vårdar eller stödjer närstående. Mot bakgrund av lagändringen fick socialnämnden i budget 2011 i uppdrag att ta fram en närståendepolicy. Socialförvaltningen har nu, i samverkan med äldreförvaltningen, utarbetat ett förslag till program för stöd till anhöriga. Som anhörig avses inte bara personer inom familjekretsen utan även andra, t.ex. vänner eller grannar.

Kommunfullmäktige antog år 2010 en anhörig-/närståendepolicy för äldreomsorgen. Det nu föreslagna programmet ska gälla för anhöriga som vårdar en närstående oavsett om denne är över eller under 65 år. Kommunstyrelsen har begärt yttrande från samtliga stadsdelsnämnder samt från ett flertal handikapporganisationer med anledning av förslaget. Yttrandet ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 30 november 2012.

Ärendet

Enligt 5 kap. 10 § SoL ska socialnämnden ”*erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående som har funktionshinder*”.

Den nya bestämmelsen omfattar all verksamhet inom socialtjänsten, dvs. äldreomsorg, omsorg om personer med funktionsnedsättning, individ- och familjeomsorg samt de verksamheter som bedrivs enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Syftet med anhörigstöd

Personer som vårdar eller stödjer en närstående har en bra livssituation och en god fysisk och psykisk hälsa.

Mål

1. Anhöriga känner sig bemötta med respekt och som en kompetent samarbetspartner i den verksamhet som den närstående har kontakt med.
2. Anhöriga har stöd för egen del för att förebygga ohälsa och minska den fysiska och psykiska belastningen.
3. Anhöriga har kunskap om sina rättigheter.
4. Anhöriga har kunskaper om den närståendes rättigheter.

Indirekt stöd

Indirekt stöd utgörs av insatser som gäller den närstående och som även kan ses som ett stöd till den anhörige. Det kan handla om ledsagning, avlösning i hemmet, hemtjänst, dagverksamhet, boendestöd, korttidsboende och korttidsvistelse.

Direkt stöd

Direkt stöd utgörs dels av service och information dels individuella insatser som föregås av behovsbedömning enligt socialtjänstlagen, dvs. insatser som riktas direkt till den anhörige och är utformade efter dennes individuella och specifika behov.

Ansökan om insats för egen del ska göras i den stadsdelsnämnd/kommun där den anhörige bor. Om insatsen berör den närstående måste denne samtycka till detta, liksom den stadsdelsnämnd/kommun som ska utföra insatsen.

Aktiviteter

Socialtjänsten ska, under förutsättning att den närstående samtycker, samverka med anhöriga under utredning och genomförande av en insats. Det viktigaste stödet till anhöriga är att de bemöts med erkännande och respekt och att den närstående får adekvata insatser av hög kvalitet. Anhöriga ska informeras om rätten att ansöka om bistånd för egen del. Det kan handla om stödsamtal. Även olika former av rekreation och återhämtning kan vara aktuella.

Socialtjänsten ska på ett tidigt stadium uppmärksamma den anhörigas behov av eget stöd och erbjuda ett vägledande samtal. Ett sådant samtal kan innehålla information om både vilka rättigheter den anhöriga har för egen del och vilka rättigheter den närstående har.

Socialtjänsten ska erbjuda anhöriga möjligheter att träffas. Genom anhörig- / träffgrupper kan anhöriga erbjudas aktiviteter för avkoppling, återhämtning och erfarenhetsutbyte.

Stadsdelsnämnderna ska utforma organisationen på ett sådant sätt att den tillgodoser de anhörigas behov av stöd. Det måste vara tydligt till vem/vart de anhöriga ska vända sig för att få stöd för egen del. Socialtjänsten ska samverka med landstinget för att säkerställa att anhörigas behov av stöd uppmärksammas på ett tidigt stadium.

Socialtjänsten ska samverka med intresseorganisationer. Samarbetet kan t.ex. avse anhöriggrupper/träffpunkter och riktade utbildningar till anhöriga om sjukdomar/

funktionsnedsättningar. På stadens hemsida ska länkar anges till relevanta organisationer.

Staden ska, via sina ordinarie kommunikationskanaler, både centralt och lokalt informera om anhörigas rättigheter och vad staden kan erbjuda. Staden ska också undersöka förutsättningarna för att erbjuda anhöriga ett webbaserat verktyg för råd, stöd och information.

Indikatorer

Följande mått ska användas för att följa upp målen:

- antal anhöriga som har fått stöd för egen del
- vilken typ av stöd har de erhållit
- andel anhöriga som uppger att de är nöjda med det stöd de erhållit

Dokumentation och utvärdering

Programmet ska följas upp i stadens system för integrerad ledning och uppföljning (ILS). Insatserna ska utvärderas vid utgången av år 2015.

Brukarundersökningar ska göras för att undersöka om anhöriga fått ett stöd som svarat mot deras behov och om de i så fall är nöjda med insatserna.

Organisation

Stadsdelsnämnderna ska ha väl fungerande arbetsmetoder och organisation för att kunna möta anhörigas behov och underlätta deras vardag såsom avses med bestämmelserna i socialtjänstlagen. Det måste vara tydligt vart de anhöriga ska vända sig för att få stöd – en tydlig ingång till socialtjänsten.

Stadsdelsnämnderna ska:

- uppmärksamma de anhörigas behov av stöd när deras närstående ansöker om stöd och insatser
- ge stöd till anhöriga som tillhör stadsdelsnämnden, men som hjälper en närstående som bor i en annan kommun.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts i samarbete mellan socialtjänstavdelningen och äldreomsorgs-avdelningen. Norrmalms råd för funktionshinderfrågor och stadsdelsnämndens pensionärsråd kommer att informeras om ärenden vid sina respektive sammanträden den 19 november 2012.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Det är bra att ett program för stöd till anhöriga tagits fram och anpassats till den aktuella lagstiftningen. Förvaltningen är dock tveksam till programmets struktur och kan inte se att rubrikerna "*kommentar*" fyller någon funktion.

Förvaltningen delar uppfattningen att det viktigaste stödet för många anhöriga är att den närstående får de insatser han eller hon behöver. Förvaltningen vill poängtera vikten av skyndsamtal och att de insatser den närstående beviljas är av god kvalitet.

Som framgår av programmet kan den anhörige ansöka om insatser för egen del. Som exempel på sådana insatser nämns stödsamtal. Den typen av samtal är vanliga i allt arbete inom socialtjänsten. Bl.a. arbetar de anhörigkonsulenter som finns inom äldreomsorgen i mycket stor utsträckning med stödsamtal. Något biståndsbeslut behövs inte i dessa fall. Är tanken att stödsamtal i fortsättningen ska ges som ett bistånd enligt socialtjänstlagen? Vem ska i så fall fatta beslut om biståndet – anhörigkonsulenter eller biståndshandläggare?

Vidare framgår att samtycke från den närstående fordras om den insats den anhörige ansöker om berör den närstående, exempelvis avlösning. Betyder detta att både den anhörige och den närstående ska kunna ansöka om avlösning? Ska den anhörige även kunna ansöka om t.ex. hemtjänst, dagverksamhet eller boendestöd? Det är viktigt att klargöra vilka insatser den anhörige har rätt att ansöka om.

Rekreation och återhämtning nämns som andra exempel på insatser den anhörige kan ansöka om för egen del. Genom att enbart ge exempel finns stor risk för olika tolkningar av vilka insatser som fordrar biståndsbeslut. Det är därför angeläget att klargöra vilka insatser som kräver ett formellt ansökningsförfarande och därmed faller inom ramen för myndighetsutövning, dvs. vilka insatser som ska ges med stöd av socialtjänstlagen.

Som framgår av programmet ska den anhörige ansöka om insatser för egen del "i den stadsdelsnämnd/kommun där han eller hon bor." Vidare framgår att den närstående måste samtycka till detta, liksom den stadsdelsnämnd/kommun som ska utföra insatsen. Detta ställer stora krav på samverkan mellan tjänstemän i berörda förvaltningar/kommuner. Det finns samtidigt risk för att bedömningen av den anhöriges behov skiljer sig åt, exempelvis behovet av rekreation där också kostnadsaspekter kan komma att vägas in.

Vad gäller Norrmalms stadsdelsförvaltning finns sedan många år tillbaka en anhörigkonsulent inom äldreomsorgen. När det gäller anhöriga till personer med funktionsnedsättning kommer det fr.o.m. 2013 att finnas en person utsedd för att ge stöd till anhöriga. Under 2012 har tre medarbetare vid beställarenheten funktionsnedsättning har gått en anhörigutbildning.

Bilaga

Stockholms stadsprogram för stöd till anhöriga 2012-2016.